

Numărul 6. Oradea-mare 7/19 februarie 1899. Anul XXXV.

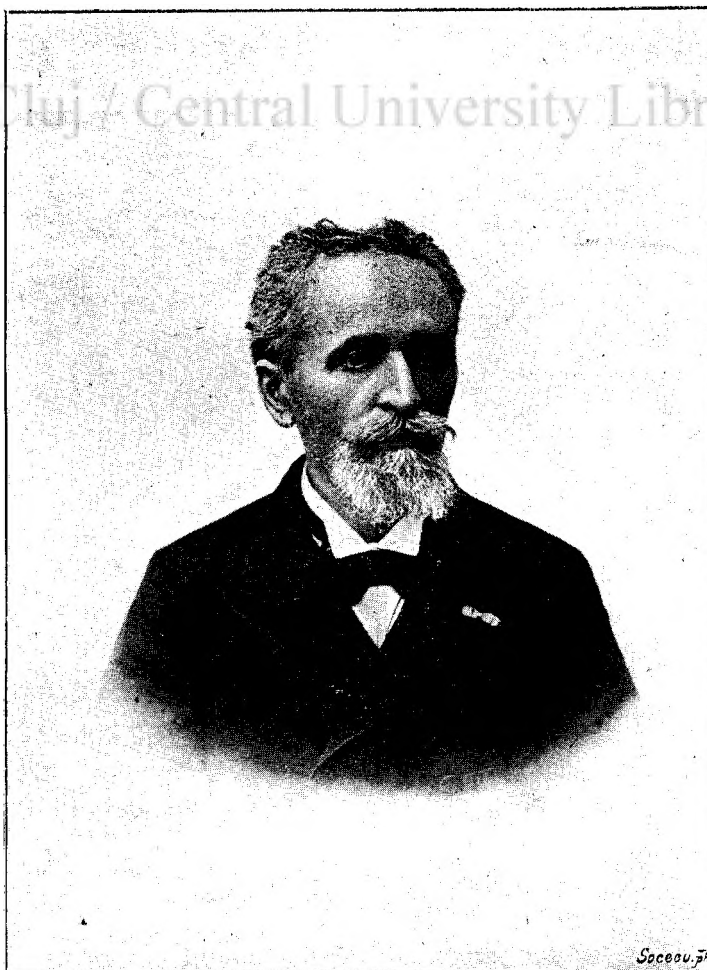
Apare duminica. Abonament pe an 8 fl., pe $\frac{1}{2}$ de an 4 fl., pe 3 luni 2 fl. Pentru România pe an 20 lei

Mihail Străjan.

Intr'o frumoasă și de început de toamnă în anul 1869, scriitorul acestor rânduri a plecat din București în societatea a câțiva tineri, cari se duceau cu mari iluzii în străinătate, spre a-și face acolo studiile mai nalte.

Din societatea aceasta făcea parte regretatul Lăpădatu, care începuse deja a publica în „Familia” niște frumoase inspirații poetice; I. Drăgescu, devenit cunoscut tot prin versurile sale date la lumină în revista aceasta și mai cu seamă prin romanul său „Noapțile Carpatine” plin de sentimente naționale și Mihail Străjan, care asemenea apucase a scrie tot noue. La Brașov ne înmulțirăm cu tinerul plin de viçoare Bozoceanu, mort în anul trecut, jeli de toți prietenii și cunoscuții săi.

Veselia care ne însoția a făcut din aceasta călătorie de mai multe zile, cu poșta și dili-

MIHAIL STRĂJAN.

gința, pe la Brașov, Sibiu, Deva, Lugoj și până la Timișoara, o suveniră neuitată, la a cărei reamintire inima ni se încălzește cu drag.

Între toți, singurul serios era amicul nostru Mihail Străjan, a cărui fire încă de atunci ne făcea impresiunea unui profund cugetător, menit a deveni un învățat de prima ordine în viața intelectuală românească. Și astăzi, când facem o scurtă revistă asupra activității sale pe terenul științific, putem constata cu plăcere că presupțiunea de atunci nu ne-a înșelat de loc și că s'a realizat întru toate.

Nu este încă încheiată aceasta activitate, talentul și stăruința ce a pus în serviciul culturii naționale, mai promit încă multe lucrări meritorie; înseși și cât a lucrat este destul, pentru ca să-l punem în rândul celor mai destoinici luptători.

Mihail Străjan s'a

născut în 1841, în comuna Tŭr aproape de Blaș, din părinți țeranți. Studiile elementare și gimnasiale și le-a făcut în Blaș, unde i-a fost profesor între alții, și actualul preposit I. M. Moldovan. Apoi a trecut în România, unde a urmat cursurile facultății de litere, luând titlul de licențiat în litere și filosofie. În toamna anului 1869, obținând un stipendiu de la societatea „Transilvania” a plecat la Paris să-și completeze studiile. Inse nu peste mult izbucnind războiul franco-prusian, fu silit a părăsi Franța și a se duce în Germania*, unde obțină gradul de doctor în filosofie.

Cât timp a stat în străinătate, ș-a urmat îndeletnicirile literare; volumele din anii aceia ai „Familiei” sânt martore, cu câtă dragoste a luat parte la dezvoltarea literaturii noastre și la răspândirea bunului gust de cetire.

La 1872 întorcându-se în România, se dedică numai decât carierei profesionale, pentru care avea o rivă deosebită. Numit profesor de liceu, a fost unul din primii profesori, cari au avut însemnata și totodată greua însărcinare de a introduce în școli studiul sistematic al limbii române. Spre scopul acesta a compus o mulțime de manuale, dintre cari relevăm o gramatică română și deosebite manuale de stil, de literatură, de estetică și poetică.

Drept apretiare a manualelor dlui Mihail Străjan, constatăm faptul, că pentru instruirea prințului Ferdinand în limba română s'a ales gramatica dsale; iar Academia Română, în sesiunea generală din 1895, i-a conferit premiul didactic al societății craiovene.

Activitatea de frunte a bărbatului de care ne ocupăm s'a dezvoltat în Craiova, unde ocupă de mulți ani cu atâta demnitate catedra de profesor și postul de bibliotecar la liceul Carol I. Afară de lucrările sale pedagogice, de acolo a scris în reviste și țiare o mulțime de studii literare. Iată câteva: Principiul artei, Realism sau naturalism în literatura contemporană, Caracteristica poeziei moderne, Însemnătatea și misiunea poeziei în zilele noastre, Poezia primitivă ca izvor al sistemelor filosofice și în special al basmelor, Despre basme, Despre Dante, Despre grădinele de copii, Educațiunea de sine însăși, Întietatea elementului moral în natura omenească și în educațiune etc.

Distins scriitor pedagogic, aplaudat conferențiar și mult iubit profesor, Mihail Străjan, scrie un elev al său,* e una din figurile marcante, printre marii noștri laborioși intelectuali. Înzestrat cu talentul puternic al scriitorilor clasici și mai presus de toate, fiind de o energie extra ordinară, nu cunosc încă până în ziua de azi un al doilea profesor, care să-și îndeplinească cu atâta zel, cu atâta punctualitate, datorită misiunii sale pentru care a fost chemat. De și izbit de nenorociri mari, în fața căror mulți ar fi desertat de la datorie, Străjan, ca cel mai viguros dintre stejarii codrului, a resistat groazniciei furtunii și atunci — în cea mai dureroasă cumpănă ce se presintă unui muritor, când perde frumoasele sale odrasle, cum fuse cazul morții dsoarei Străjan, care absolvise a treia clasă secundară, și atunci țic, — bătrânul mângăiat veghează neclintit la postul său, fără a șovăi un moment.

De pe înălțimea catedrei sale grăește adevărul, răspândește lumina, apoteosează dreptatea.

* Petru Vulcan, în Ovidiu nr. 9. pag. 13.

C o d r u l u i .

*Stăpân, voțvod puternic
Cu oști nenumărate
De paltini, de jugaștri,
De brați cu frunți scaldate
În razele de soare.*

*Tu adăpost dai umbra-ți
Părechilor de dragi,
Și puț să le doțnească,
Sub bolțile de faț,
Murmurul de isvoare.*

*Pe frunza ta, voinicul,
Ce poala-ți îl ascunde,
Își cântă, 'și spune jalea,
Și 'n clocoț ți răspunde
Vâlcea după vâlcea.*

*Cuprins d'al serei freamăt,
Doțnind frumos de dor --
Când viersu-ți dulce-l ține
Isvor după isvor, --
Faci soarele să stea!*

*Îngăduie, siăpâne,
Copilului pribeag,
Ce-odinioară-ți fuse
Fecior atât de drag,
Sub umbra 'mbălsămată,*

*S'adoarmă, și tu adu-ți
Din vreme apuse-aminte,
Și drăgăstos imi spune,
Ca 'n cele clipe sfinte
Povestea d'altă-dată.*

*Apoi în vis trimite-mă
Icoana mândrei fete,
Ce 'n vremuri mângăiat-a
Căruntele-mi d'afți plete
Cu mână trandafiră,*

*Să sorb de pe-a ei gură,
De dor re'nvietoare,
Iubirea ce ne-o știe
Doar blindele isvoare
Cu unde vioră.*

*Și de-ți vedé, stăpâne,
Sub geana-mi resărtind
Un strop de rouă 'n tremur:
Stejară-ți clătinaț
A toamnă, în puhoi*

*A crengilor podoabă
S'o troneșci -- puști!...
Omătul cald de frunze
Ne-o fi de veci sicriță
Subt umbra-ți, la-amendoi.*

T â r z i ũ.

Ședeau lângă olaltă în odăița ei. Erau logodiți de jumătate de an.

Cum sta față în față cu mireasa lui, eră zăpăcit și fruntea îi eră ardândă de ferbințelea agitației interne.

— Așă-i Ghiță, că vom fi fericiți?

— Da.

— Și așă-i că tu ai să fii bun, — bun ca acum, ... întotdeauna vei fi bun? ..

Fruntea lui se întunecă puțin și cu nervositate respunse :

— Da, totdeauna.

— Îți cred, Ghiță, pentru că ... dar nu, nu îți mai spun.

— Că me iubești.

— Da, da, din inimă. Așă-i că nu-i frumos să-ți tot spun, dar vreau ... ah, vreau să știu, că inima mea este toată, toată a ta, Ghiță ...

Cu vocea tremurătoare le spuse aceste deja atâtea oară și îl cuprinse pe după gât. Cu privirile fixate în ochii lui remase apoi pironită și două lacrimi cristaline i-au alunecat pe față în jos.

— Aurelio, ce faci, tu plângi? ăise Ghiță desfăcându-i brațele de după gât.

— Așă sunt eu Ghiță, când me cred mai fericită imi vine să plâng ... De câte ori privesc în ochii tei, me cuprinde o frică, o durere ... dar nu, nu se poate!

— Ce nu se poate?

— Așă-i că nu se poate, ca tu să me părăsești? ... Așă-i că nu?

— Aurelio!

— Te rog, spune-mi, nu-mi raspunde așă evasiv ... me neliniștești Ghiță ... Ah, să știu tu cum me lupt cu învâlmășeala sentimentelor și a presimțirilor .. Nu se poate, imi ăic ... Dar dacă totuș ... Nu, nu ... așă-i Ghiță, că nu?

Fruntea lui se întunecă tot mai mult. Cu sprâncenele adunate, cu priviri perdate și seci se uită țință în pământ.

— Ghiță, tu esitezi, nu me mai iubești?

— Aurelio, ești atât de copilă ...

— Da, da sunt atât de copilă, dar cu toate aceste vreau să știu.

— Cine ar pute să nu te iubească, ești atât de dragută, frumuseică, naivă ...

— Ei și mai ce ... ce, spune iute, aceste nu sunt vorbele tale obiănuite de alte dăți ... Alcum imi vorbiai până acum, vocea ta avea alt timbru, alt sentiment isvoriă din vorbele tale.

— Cum poți fi dragă atât de susceptibilă?

— Ghiță, Ghiță, să știu ... ah, Doamne! .. nu se poate! .. nu-i așă, Ghiță, că tu ești bun ...

— Dar dragă ...

— Iartă-me, scumpul meu, te-am supărat, izbucnirea sentimentelor mele neînduioase ți-au pricinuit durere ... Nu sunt eu de vină, este soartea. Pentru ce sunt atât de singură, atât de orfană? .. Imi lipsesc vorbele dulci și mângăierile binefăcătoare ale mami; sfaturile înțelepte și îngirigirea fără seamăn ale tatii ... Sunt singură în lume Ghiță, n'am ființe dragi la pieptul cărora să-mi alin durerile și supărările, tu imi ești totul ... Și când nu o să te mai am ... dar nu se poate, nu se poate! .. nu se poate Ghiță ... tu ești al meu ...

— Aurelio!

— Privește în ochii mei Ghiță, să-i ved, să ceteșce ce ai în inimă ... tu pleci capul! .. Se poate? .. Doamne! ..

— Dragă Aurelio, — ăise Ghiță luându-i mâinile într'ale lui — linișteșce-te, aibi încredere, sperează dragă ... acum ce aș pute să-ți mai spun. Va veni timpul când te vei convinge ... Aurelio, grijeșce-te, nu te lăsă răpita de durerea momentelor de mai înainte. Bine știu, că ai trebuință de liniște, de îndestulare sufletească, de fericire ...

— Da, am trebuință de fericire — îl întrerupse Aurelia slobođindu-și mâinile în poală și plecând capul trist — fericire! .. Ghiță, cređi tu în fericire? .. Sunt momente în carı eu nu cred de loc ...

— Tu îți faci dragă singură neîndestulirea, pe care o urmăreșce neconțenit nefericirea ... Găndeșce-te la viitorul plăcut ce te așteaptă, la fericirea ce va urmă ... să te gândesci mereu la aceste și atunci neliniștea va perı din inima ta. Ești prea simțitoare dragă și sentimentalismul prea mare omoară nervii slabi ... și tu ești cam debilă Aurelio, tu ai trebuință de mare liniște ...

— Șciū Ghiță, șciū. Mama a murit de boală de piept. Germenele groaznicei boale este transpus poate și în mine ... poate că deja chiar roade pe nesimțite, pe încetul ... imi mistuie viața.

— Nu, nu Aurelio, nu se poate. Tu nu ai eređit boala, de sigur nu ...

— Ce bun ești acum Ghiță. Veđi, așă imi placı, așă aș voi să te ved totdeauna ... Imi place să ved interes, pasiune exprimând vorbele tale. O, atunci me încăldeșce o simțire, care me face să sperez mult ... și numai speranța poate nutri bietul suflet mult cercat de vitregia sorții ... Îți spun fără încungiur Ghiță, că sunt nemulțumită cu mine ęnsa-mi ... Aș voi să am natură veselă, șagalnică, să-ți vorbesc multe, multe, să te distrag, să simți plăcere când ești cu mine ... Și toate aceste imi lipsesc ... Imi propun să-ți povestesc multe, dar privind în ochii tei, nu știu cum se face, că imi perd firul vorbelor, nu știu unde să încep și unde aș isprăvi la adecă ... Veđi, Ghiță dragă, așă-i mireasa ta, o copilă simplă în vorbă și în purtare, dar neclintită ca stânca în dragostea cătră tine.

*

Ghiță se primblă cu pași grăbiți prin odaie. De un șfert de oră sucia nervos la o țigară, fără să o isprăvească. Eră abătut. Pe urmă aruncând foia cu tutun cu tot, se aședă într'un jilț și cu priviri buimace, cu capul răzimat de mână, se perdü în vârtejul neliniștitoarelor gânduri.

— Geni, Geni, da ea este frumoasă, este plăcută, are temperament, are spirit ... te încătușează de la prima vedere; barem de nu o aș fi vėđut nici odată! ... Me torturează vecinic gândul ei, îi ved mereu fața zimbitoare, me persecută în urechi totdeauna glasul ei dulce ... Aurelia, ah, da, Aurelia este bună, are inimă nobilă, e sinceră în naivitatea ei, poți ăice, că e draguță chiar, cu fața ei rotundă copilărească, dar nu are spirit — o recunoașce și ea, — nu are ... ce pretind, ce ... ce să me lege de ea, să o simt, să o iubesc cum ar trebui iubită fiitorea soție ... Geni, Geni, tu ești viața întregă, tu ești comoră, numai tu poți face fericit un bărbat. Lângă tine simt că trăiesc, simt poftă de viață ... Vocea ta e dulce, privirile, ah privirile îți sunt profunde, pline de voluptatea vieții; acele priviri fac să-mi vibreze inima cuprinsă de un

dor nebun... Ah, tu Geni ai putere asupra firii oamenilor... Departe, foarte departe în umbra ta rămâne Aurelia, mireasa mea... Nu se mai poate, trebuie să pun odată capăt legăturii.

Ca deșteptat din beția gândurilor, începui involuntar a adună scrisorile de pe masa de scris.

Un mic bilet parfumat îi căzu la mână, era invitarea la serata văduvei doamna Eugenia Vlad.

Serata aceea a schimbat apoi cursul vieții lui Ghiță. Cu ocazia aceea și-a declarat Eugeniei dragostea, i-a făcut făgăduieli și asigurări de viitorul lor, care din acel moment era legat unul de altul.

(Finea va urmă.)

MARGARETA MOLDOVAN.

Germanii în contra lui Goethe.

— Apropos de episodul din Sessenheim. —

Dilele trecute s'a făcut propunerea în Reichstagul german, ca să se voteze suma de 50.000 marce, pentru ridicarea unui monument lui Goethe în orașul Strassburg. Asupra acestei propuneri s'a încins o vie discuțiune în presa germană și, curios, nu e tocmai neînsemnată acea parte a opiniei publice, care protestează în contra nobilei intențiuni de a crea un nou semn de gloriificare titanului geniului. Motivele ce le invoacă în contra lui sunt din domeniul moralei. Sunt iarăș făimoșii moralisții și moralisatorii germani, cari improașcă venin asupra aceluia, căruia ei n'ar fi vrednici nici să-i deslege încălțămintele... dacă ar trăi.

Două zile din Strassburg mai ales s'au distins prin un ton indecent în contra propunerii. Iată câteva dintre obiecțiunile lor:

„Fiica preotului din Sessenheim, Friderica Brion, a fost despoiată de virtute și onoare de cătră acest Goethe, care după ce a sedus-o și ș-a satisfăcut pasiunea de animal, a părăsit-o în modul cel mai barbar... Toți câți țin la morală, trebuie să condamne această respingătoare faptă a lui Goethe. Astfel acest eroiu al literaturii a fost un deseversit sêlbatic, un imoral mișel, care a primejduit viața și fericirea multor femei cinstite și le-a călcat în picioare onoarea, pentru bestialele și josnicile sale instincte. Ca și moralitatea sa, i-a fost patriotismul. Căci pe când invingătorul Corsican călcă pe gâtul națiunii germane și când întreg poporul german se indeletnicia cu lupta de eliberare, — Goethe se amușă cu iubitele sale...

În felul acesta e atacat Goethe ca om și ca patriot.

Noi șcim că pentru geniul nici moralitatea, nici patriotismul nu sunt stele conducătoare. Biografiile tuturor poetilor celebri ne oferă detaliuri de viață privată, cari sunt în flagrant contrast cu principiile etice creștine. Dar cine, care are pretenții de-a judeca în chestiuni de artă, va cufundă pe om cu artistul? Cine va condamna falnicile mărgăritare ale unei literaturi, pentru că autorii lor... au iubit fără resoane, au înșelat inimii, au frânt chiar suflete!? O, Germanii, cu prudența lor, cu falsul lor moral, sunt în stare să o facă. Nu vor să îngăduie, ca pe pământ german să se ridice un bust modest lui Heine, nici romancierului Theilmann și acum aceeaș procedură față de cel mai mare dintre ei, față de Goethe!

Să privim mai de aproape acel episod din viața lui Goethe, care i se exploatează în felul arătat.

Goethe a stat în Strassburg din 2 aprilie 1770 până în 24 august 1771, studiând drepturile și fiind promovat de... licențiat în dreptul francez, ceea ce atunci era identic cu titlul de doctor juris.

În lunile aceste făcu mai multe excursii prin Alsația, cu scopul de-a face studii asupra culturii și literaturii populare, mai ales asupra poeziei populare pentru care atât de mult se interesă. În excursiile aceste ajunse și în Sessenheim, un sășor de vreo 6 ore departe de Strassburg. Aci făcu cunoștința preotului Joseph Jacob Brion, în a cărui familie se introduse.

Preotul Brion avea trei fete, între cari a doua era Friderica, sau Rieckchen și Rica, cum îi diceau în familie. Goethe, în celebra sa autobiografie „Dichtung und Wahrheit“ dă în cartea a 10-a și a 11-a o fidelă icoană a vieții idilice urmată în aceasta familie, pe care o aseamănă cu aceea a preotului din Wackefield, cunoscutul roman al lui Goldsmith.

În familia aceasta Goethe a fost primit cu multă prevenire, ceea ce e ușor de explicat, știind că Goethe a fost de-o frumuseță rară, sânetos, comunicativ... poet. Între el și Friderica se stabili deja la prima întâlnire o relație de intimitate. „Când am vădută-o întâia-ori, mi se pără că văd resărind o stea pe cerul de la țară“, dice Goethe în autobiografia sa, pag. 157. Tot acolo o descrie cum a întâlnit-o, în portul ei jumătate țărănesc, cu o pălărie mare de paie în mână, cu plețele blonde fluturând în aer, cu ochii ei cei albaștri, cari îndată l-au fermecat. Rica a fost fără îndoială o copilă foarte drăgălașă, o șcim aceasta nu numai din spusele lui Goethe, ci și din alte notițe ale diferiților contemporani, cari s'au ocupat de soarta ei.

La prima întâlnire deja inimile lor ș-au manifestat simpatia reciprocă. La umbra unui fag, în a cărui coajă era tăiat numele ei, Goethe o întrebă dacă a iubit vre-odată, iar ea îi șopti că el e primul idol al inimii ei și prin o sărutare ș-au sigilat dragostea lor.

Din această zi Goethe veni des la Sessenheim, unde casa preotului Brion îi oferia atâtea nevinovate plăceri. Îi plăcea să petreacă în sinul acestei familii, să sărute de-a rândul pe naivele surori în jocurile lor sociale, să sdrăncăniască împreună cu ele la hodorigitul pian — provincial. Dar îi plăcea mai ales să ia de mână pe draga lui de Rica și împreună să alerge, să sboare peste câmpii din giurul satului, sau să-și caute vre-un locșor poetic, vreo filigorie prin grădină, unde să ciripească ca două îndrăgite păsărele. Iar când iubitul își cetia versurile sale, iubita rămânea estasiată, îl giugiulia și — adoră. Nu se poate închipui un amor mai idilic, mai ideal ca amorul lui Goethe și Friderica.

Tatăl fetei toleră cu drag relația lor, dovadă că în aceea nu era nimic vinovat, nimic ce ar fi putut lovi în buna-reputație și moralitatea familiei. Ba mai mult, bêtânul Brion a tolerat chiar, ca Goethe să locuiască sub un coperiș cu Friderica, ceea ce nu s'ar puté închipui, dacă Goethe într'adevăr ar fi fost mai mult ca un prietin iubitor și desinteresat. Ênsuș Goethe mărturiseșce că în vremea aceea astfel de relații ideale între tinerii și fete erau dese, erau obiceiuri convenționale.

Și cu toate aceste, cu toată dragostea infocată, Goethe, părăsind Strassburg-ul, a părăsit și pe Rica. Iată ce i se impută în primul rând. Că de ce n'a lu-

O F R U M U S E T E .

at-o în căsătorie? Căci ea a ramas jalnică în urma lui și n'a voit să se mai mărite viața întreagă!

De ce? De ce? Pare că orî ce amor trebuie să aibă de sfârșit — alianța înaintea altarului! Pare că iubim ca să ne cununăm și să ne înmulțim! Nu, Goethe a spus-o foarte des, că el nu-și dă seama pentru ce iubește, cu toate astea înse iubește mai departe, fără țel... O astfel de iubire a lui a fost și aceea față de Friederica și fatal ea a trebuit să înceteze, căci între ei doi erau numai inimile înrudite, dar erau mari distanțe de .. educație și poziție socială și mai ales aceste împregiurări au pus capăt frumosului idyl din Sessenheim.

Posibil este înse că preotul Brion să fi așteptat ca Goethe să-i ceară mâna fetei. Și în privința asta se poate admite învinuirea, că Goethe a greșit, lăsând în nedumerire pe ospitalierul preot asupra intențiilor sale. Dar e acesta un păcat? Uită aceste diare, că acestei relații de dragoste puritană literatura germană îi datorește cele mai frumoase poezii! Uită mai ales principiul, atât de des invocat în literatură ca și în istoria germană, că oamenii mari nimicesc oamenii, pentru ca să-și creeze operele lor, — dar în definitiv Friederica n'a fost nimicită, ci i-a ramas suvenirul și fericirea de-a fi fost iubită de cel mai mare poet german, de un geniū de căpetenie al omenirei. Și oare nu este și aceasta o recompensă pentru tot dorul și amorul din viața ei stingheră?

În timpul din urmă critica germană s'a ocupat mult de acest episod din viața marelui poet. De motiv i-a servit o broșură a unui anumit Froitzheim, care a scris cele mai scandaloase insinuațiuni la adresa lui Goethe și Friederica, afirmând, că dragostea lor a avut și un rod, un copil ilegitim. Froitzheim, care n'a procedat mala fide, ci numai pentru a face senzație cu ceva nou, își întemeiază afirmațiunile pe matriculele din Sessenheim. S'a constatat înse, că nici un cuvânt din cele scrise de el nu corespunde adevărului și s'a alungat orî ce umbră de bănuială.

Cetiască moralistii din Strassburg poeziile lui Goethe din acel timp, poezie ca „An Friederike“, „Mailied“, „Neue liebe, neues Leben“, — și spună, dacă din aceste transpiră păcatul și amorul criminal de care ei acuză pe Goethe!? „Păcate“ de-aceste ar suportă cu mândrie orî ce literatură!

Altfel dau expresie poezii dragostei lor sensuale. Lenau bunăoară, care cade și el în categoria celor acuzați de-a fi fost imoral, ș-a versat în fragmentul dramatic al lui „Don-Juan“, întreg amorul seū sēlbatic. Iată câteva versuri din poezia lui Lenau:

„Ich habe manches Weib mit starken Krallen
Auf's Lager des Verlangens hingerissen,
Und fühlte nie was von Gewissensbissen...
Denn reich vergalt ich ihr in einer Stunde
Was ich zerschlug wie Hagel das Getreide.

O Tropenland der heissen Liebeskraft!
O Zauberwildniss tiefer Leidenschaft!“

Astfel Lenau! Și ce este în comparație cu această imensă și sēlbatică patima nevinovatul amor al lui Goethe față de Rica, amorul cel din „Im wunderschönen Monat Mai“, inofensiv ca o floare de cireș, naiv și vecinic zimbitor ca o floare albastră!?

Păcat severesc ce-i ce se ridică în potriava acestui amor!

IL. CHENDI.

Cântec.

„De șapte orî mai multe fete 'n lume
Decât feciori!“... Așă și e doar bine!
Ca șapte soacre să te-aștepte dornic,
Și șapte fete să-și ghicească: „Vine?!“...

Et greu s'alegi!.. Adeca stând să cugești
Nu-ți tocmăi greu... Ian uite noi de-a buna
Et! ne-am vădut... priviri... oftări... iubire...
Și... un ntmic: „Orî ea, orî nice una!“

Ne și tubiam!.. Ne-am spus-o nu odată,
Cum se cuvine... știți... cu jurăminte...
Și când colo: o logodeșce altul!
Și eă?!.. Nu alta, dar să-mi ies din minte!

Ce dicit?!.. „De șapte orî mai multe fete
În lume ca feciori!.. Nu-mi pese!“
„Duc' am pățit-o-acum cu asta una,
Doar' n'o s'o pat cu celelalte șese!“

Ce dicit?!.. Dar tocmăi ăsta mi-e necasul,
Chiar ăsta vești... și... pacostea nebună!..
Auți!.. Le-aș da pe celelalte toate șese!..
Numai s'o pot avea pe ea, pe una!

18*8.

VI-NI.

Alphonse Daudet.

Aventurile lui Tartarin din Tarascon

Traducere din limba franceză de Lia Măgura.

Episodul întâi.

În Tarascon.

(Urmare.)

XII

Despre cele ce s'au vorbit în casa cu baobab.

În mijlocul părăsirei generale, numai armata mai ținea cu Tartarin.

Bravul comandant Bravida, fost căpitan de inten-dență, îl respectă ca și mai 'nainte. „Asta e o vulpe!“ se încapălină el a dice și această afirmațiune, mi se pare că făcea mai mult decât aceea a lui Bēzuguet...

Nici odată nu făcuse bravul comandant alusiune la călătoria în Africa; dar când sgomotul public deveni prea tare, se hotări să vorbească.

Într-o sară, nenorocitul Tartarin eră singur în odaea sa și se gândia la lucruri triste, când vedu pe comandantul intrând, grav, cu mânuși negre și încheiat până la gât.

„Tartarin“ duse cu autoritate fostul căpitan, „trebue să plec, Tartarin“. Și remase în picioare pe pragul ușei — aspru și mare ca datoria.

Tot ce eră în acest „trebue să plec, Tartarin“, Tartarin din Tarascon înțelese.

Se sculă foarte palid; privi cu indiușare în giurul lui; această odă frumoasă, călduroasă și plină de

o lumină dulce, fotoliul lui atât de comod, cărțile sale, covorul, perdelele albe de fereastră, în dosul cărora tremurau crengile subțiri ale grădiniței; apoi înaintând spre bravul comandant, îi luă mâna, i-o strinse cu putere și cu o voce înecată în lacrimi, dar stoic cu toate acestea, i duse: „Voiu plecâ, Bravida!”

Și plecâ, după cum spusese. Numai că nu îndată... Îi trebuia vreme să se echipeze.

Întei comandă la Bompard doue lăși mari, căpușite cu aramă și cu o placă lungă, cu această inscripție:

TARTARIN DIN TARASCON.

Ladă cu arme.

Pentru căpușală și gravare trebuie multă vreme. Mai comandă la Tastavin un strălucit album de drum pentru a-și scrie jurnalul și impresiunile de drum; căci la urma urmelor poți foarte bine venă lei, își gândi.

Apoi aduse o întreagă încărcătură de conserve alimentare, tablete pentru supă, un cort după cel mai nou model, închișându-se și deschizându-se într'un moment, cisme de marimar, doue umbrele, o manta de ploaie și niște ochilari albastrii, pentru a împiedecă durerile de ochi.

Farmacistul Bézuguet îi pregăti o mică farmacie portativă, blature, arnică, camfor și oțet de patru hoți.

Tot ce-și pregătia sërmanul Tartarin, nu eră pentru el, dar nădăjduia că prin precauțiuni și atențiuni delicate, va domoli furia lui Tartarin-Sancho, care, de când se hotărise plecarea, eră într'o mânie continuă.

XIII

Plecarea.

Sosi în sfârșit ziua solemnă și însemnată.

Din dorii, tot Tarasconul eră în picioare, umplend drumul despre Avignon și impregiurimile căsuței cu baobab.

Lume la ferestre, pe acoperișuri și pe copaci. Marinarii Ronului, hamali, văcsuitori, burghezii, țesătoare, lucrătoare de pe la fabrici, chebul — în sfârșit tot orașul. Mai venia și oamenii din Beaucaire, cari trecuseră podul, precupeții din satele învecinate, căruțe cu coviltire, vierii călării pe catiri frumoși, împodobiți cu panglici, ciucuri și clopoței; din când în când și câte o fată frumoasă din Arles, legată cu cordele albastre impregiurul capului și călare cu amoresul ei pe cai cenușii din Camargue.

Toată grămada aceasta se inghesuia și se împingea înaintea ușei lui Tartarin, a bunului domn Tartarin care se ducea la Turci să omoare lei.

Pentru Tarascon, Algeria, Africa, Grecia, Persia, Turcia, Mesopotamia — toate aceste formează o țară mare, nedefinită, aproape mitologică, și aceasta se numește „la Turci”.

În mijlocul acestei învălmășeli, vênătorii de caschete se învêrtiau mândrii de triumful șefului lor și treceau lăsând în urmă o brazdă de glorie.

Înaintea casei cu baobab așteptau doue căruțe mari. Când se deschidea ușa, se vedeau câteva persoane plimbându-se cu aerul grav, prin grădiniță. Oamenii duceau cufere, lăși, geamantane și le încărcau în căruțe.

De câte-ori se aducea vre-un colet, mulțimea tremurâ; și-și spuneau unul altuia, cu glas tare, ce conține coletul. „Aici e cortul... acolo sunt conservele...

farmacia... lăși cu arme... Și vênătorii de caschete dădeau lămuriri.

De-odată, pe la 10 ciasuri, se făcu o mișcare mare prin mulțime. Poarta grădiniței se întoarse cu sgomot în halamale.

„E el! e el!” strigară toți.

Eră el...

Când apărui pe prag, doue strigăte de uimire izbucniră din mulțime:

„E un turc!”

„Are și ochelari!”

Tartarin din Tarascon creșuse de datorica sa, că plecând în Algeria să îmbrace costumul Algerian. Șalvarii albi de pânză, pieptar încheiat cu nasturi de metal, încins cu un brâu roșu, lat ca de doue palme, cu gâtul gol, jumătate capul în rasă și pe cap un fes cu un ciucure de o lungime!.. Mai avea doue pușci grele, câte una pe fiecare umăr, un cușit mare de vênătoare la brâu, pe pânțele o cătușieră și la șold un revolver care se legăna într'un tioc de piele. Atâta tot...

A! cer iertare, uitasem ochelarii, o păreche de ochelari enormi, care mai îndreptă puțin aparența sêlbatecă a eroului nostru.

„Trăiască Tartarin! Trăiască Tartarin!” sbieră poporul. Marele om surise dar fără a salută, căci îl împiedecau pușcile. Acum șcica el ce să creadă despre favoarea poporului; poate că în adâncul sufletului blestemă pe acești grozavi compatrioți, cari-l făcuseră să plece și să-și părăsească plăcuta lui căsuță cu păreții albi și cu jaluzele verzi. Dar asta nu i se vedea.

Mândru și liniștit, dar puțin cam palid, el înaintă până în mijlocul drumului, privi căruțele și vădând că toate-s în regulă, porni voios spre gară, fără a se uită măcar odată înapoi spre casa cu baobab. În urma lui mergea bravul comandant Bravida, fost căpitan de intenđență, președintele Ladèveze, armurierul Costecalde și toți vênătorii de caschete; apoi căruțele și la urmă poporul.

Înaintea gărei îl așteptă șeful — un vechi soldat din 1830, care îi strinse mâna de mai multe ori cu căldură.

Expresul Paris-Marsilia nu sosise încă. Tartarin și statul se întră în sala de așteptare. Spre a împedecă inghesuiala, șeful gărei puse să închișă grilajul.

Un sfert de cias se plimbă Tartarin în sus și în jos prin săli în mijlocul vênătorilor de caschete. Le vorbiă de călătoria sa, de vênătoare, făgăduind că va trimite blăni. Se înscrieau în carnetul lui pentru blăni, par' că s'ar fi înscris la un cadrul.

Liniștit și blând ca Socrate în momentul când duse cupa cu otravă la gură. curagiosul tarasconez găsiă o vorbă pentru fiecare, un zîmbet pentru toată lumea. Vorbiă cu simplitate, cu un aer afabil; se putea dice că înainte de plecare voia să lase în urma-i numai regrete și plăcute aduceri aminte. Aușind pe șeful lor vorbind astfel, toți vênătorii de caschete lacrimau, unii aveau și remușcări, ca președintele Ladèveze și farmacistul Bézuguet.

Lucrătorii gărei plângeau prin colțuri. Afară, poporul privia prin grilajii și strigă: „Trăiască Tartarin!”

În sfârșit, clopotul sună. Un sgomot innăbușit, un fluierat ascușit cutremurâ bolta... „Suiți, domnilor, suiți!”

„Adio Tartarin!.. Adio Tartarin!”..

„Adio tuturor!.. murmură Tartarin și pe obraji

bravului comandant Bravida el sărută scumpul său Tarascon.

Apoi se îndreptă spre tren să se urce într'un vagon plin cu parisieni. Pasagerii creșură că vor muri de frică vădând acest om ciudat, cu atâtea pușci și revolve.

XIV

Portul Marsiliei. — Pe bord ! Pe bord !

Eră 1 decembre 186 . . . pe la amiazi. Un soare de iarnă pronunțată strălucia, cerul eră senin și vremea splendidă. Marsiliesii înspăimântați vădură venind pe strada portului un turc, dar ce turc ! . . . Nici odată nu mai văduseră ei unul ca acesta ; și cu toate astea, slavă Domnului, nu e lipsă de ei în Marsilia !

Turcul în chestiune — nu e nevoie să ve mai spun — eră Tartarin, marele Tartarin din Tarascon, care mergea în lungul cheiului, urmat de lățile sale cu arme, de farmacia și de conservele sale. Voiă să ajungă la imbarcaderul companiei Tonache, pe vaporul „Zuav“, cu care trebuia să plece.

Cu urechile încă pline de aplausele tarasconezilor, amețit de strălucirea cerului și de mirosul mării, Tartarin mergea transportat, cu pușcile pe umăr, cu capul sus, privind cu ochii mari acest mareșel port al Marsiliei pe care-l vedea pentru întâia dată și care îi luă ochii. Sărmanul om credea că visează. Și se părea că-l chiamă Simbad marinarul, și că rătăcește într'unul din acele orașe fantastice dintre „o mie și una de nopți“.

Cât cupridea cu ochiul, o amestecătură de catarguri, prăjinii, încrucișându-se în toate felurile. Pavilioane din toate țările, rusești, grecești, suedeze, tunisiene, americane . . . Năvile în rëndul dintei al cheiului, cu catargurile cele mai lăsate pe mal ca șiruri de baionete, apoi naiadele, zeițele, sfintele fecioare și alte sculpturi din lemn văpsit, cari dau numele vaselor ; toate astea mâncate de mare, roase, cu apa curgând din ele, mucegăite . . . Din când în când se vede printre năvi o bucată de mare ca o materie unduloasă. În încălcirea de ventrele, cârduri de pescărie, făcând pete frumoase pe cer, ucenicii marinarilor, își strigați în toate limbile.

Pe chei, în mijlocul rîfurilor verzi, groase, negricioase, amestecate cu unt de lemn și sodă, cari curgeau de la fabricele de săpun, un popor întreg de vameși, de comisionari și de hamali, cu cărucioarele lor trase de cai mici corsicani.

Prăvălii cu vestminte curioase, barace afumate, unde mateloții își pregătesc mâncarea, vîndători de maimuțe, de papagalii, de frînghi, de pânze pentru corăbii, tot felul de lucruri fantastice unde se găsiu amestecate la un loc tunuri vechi, felinare mari aurite, macarale vechi, ancore fără dinți, funii vechi, trompete și ocheane de mare din vremea lui Jean Bard și a lui Dugnay-Trouin. Vîndătoare de midii și scoici ședînd pe vine lângă ghiocacele lor și flecărind. Mateloți trecînd cu oale pline cu smoală, cu ceauze fumegînde, alții ducînd coșuri mari pline cu caracatițe să le spele în apa albicioasă a fântanelor — peste tot o amestecătură minunată de tot felul de mărfuri: mătasuri, minerale, butuci, grămeți de plumb, baloturi cu postav, zahăr, saci cu roșcove și cu rapiță, miambar și trestie de zahăr. Orientul și occidentul amestecat. Grămeți mari de brînză de Olanda pe care genezeii o văpsesc roșu cu mânile lor.

Maî incolo, cheiul pentru grău ; hamalii descarcă

sacii pe mal. Grăul, șiroiul de aur, curge într'un nor de praf gălbui. Oamenii cu fesul roșu îl cern prin site mari de piele de măgar, îl încarcă în care și pornesc urmași de o droaie de femei și copii cu mături, și cu coșuri. Mai departe laboratorul unde se astupă năvile, vapoarele culcate pe laturi și cu catargurile muiate în apă pe cari le pârliu cu mărăcini spre a le luă jos ierburile de mare, mirosul de rășină, șgomotul asurzitor al dulgherilor îmbrăcînd bastimentele cu plăci mari de aramă.

Câte odată, printre catarguri un luminiș ; atunci vedea Tartarin intrarea portului, plecarea și venirea vapoarelor, o fregată engleză plecînd spre Malta, elegantă și curată, ofițerii cu mânuși galbene, sau un brick mare marsiliez pornind în mijlocul strigătelor și injurăturilor, căpitanul în haină neagră și pălărie de mătăsa comandînd în limba provençală.

Corăbii cari porniau repede cu pânzele întinse. Dincolo, mai departe, altele cari sosiau încet la soare, par' că ar pluti în aer. Și apoi tot timpul o gălgie înspăimîntătoare. Huruit de căruțe, „oho!“ al mateloților, injurături, cântece, fluerături de vapoare, tobele și trompetele fortului Saint-Jean, fortului Saint-Nicolas, clopotele bisericilor Major, Accoules și Saint-Victor ; apoi și mistralul, vîntul provençal, care ducea toată gălgia această, o rostogolia, o agită, o amestecă cu vocea sa și făcea o musică nebună, sêlbatecă, eroică, ca fanfara cea mare de voiagi, fanfară care-ți făcea poftă de a plecă departe, a căpeta aripi.

La sunetul acestei frumoase fanfare se imbarcă curagiosul Tartarin din Tarascon spre a merge în țara leilor ! . . .

(Va urmă.)

Poesii populare.

Din comuna Șard (comitatul Albei-Inferioare.)

Când treci bade, pe la noi,
Nu trece așa trecînd,
Și treci, bade, fluerînd,
Să fii moartă de beteagă,
Într'un cot m'oi rădema,
Pe fereastă m'oi uită.
Ț-oi da apă din ulcică,
Să mori, bade, fără frică,
Ț-oi da apă din păhar,
Să nu strici ceva la car.

Când te duci, bade, la Deva,
Trimete-mi și mie ceva,
Trimete-mi o țir' de dor,
Pe-o frunză de bujor,
Trimete-mi o țir' de gură,
Pe trii cornuri de prescură,
Și le leagă 'ntr'o năframă,
Să nu uit că cum te chiamă.

Șcii tu, bade dragă, șcii.
Pân' ieram noi micii copii,
Cum ședeam pe pajiște,
Și vorbiam de dragoste.

SALON.

Cronică literară.

Haralamb G. Lecca : „Casta-Diva“, piesă în 4 acte.

Începutul anului 1899 pare a fi de bun augur pentru literatura română. Judecând după cele mai recente produse literare, se poate chiar afirmă, că vom ave un an roditor în cele literare și foarte remarcabil față de anii din urmă. Se resimte clar o mișcare mai intensivă, care pare a fi o protestare în contra acusei adusă de la tribuna marilor sceptici, că noua generație n'ar ave forță vitală, ci toate creațiunile ei ar purtă în sine germele morții.

Genul literar, în care domină chiar o încordată emulație, este cel dramatic, — un fapt pe cât de rar la noi, pe atât de important și îmbucurător. Nu mai avem de-a face cu „paper-la-papul“ unor înlănțuitori de cuvinte, nici cu produse esite din — „spitalul amorului“, ci cu lucrări în cari fără îndoială sînt depuse: gândire serioasă, principii de artă și talent. Asemenea rezultate ale muncii intelectuale nu vor ave efectul efemer al focului de paie, ci își vor asigura o valoare durabilă în literatură.

Între mai multe drame, cari s'au transmis ȳlele aceste publicatului bucureșcian parte prin tipar, parte prin reprezentarea pe scena Teatrului Național, i se cuvine un loc de frunte piesei dlui H. G. Lecca, intitulată „Casta-Diva“.

Di Lecca le este de sigur drag cetitorilor „Familiei“, mai ales în urma cetirei admirabilelor versuri din „Mărioara“ Carmen-Sylvei, precum și din alte lucrări mai mici, publicate în aceste coloane.* Sînt convins deci că le împlinesc o plăcere, făcându-le o dare de seamă asupra „Casta-Divei“.

Piesa începe prin o scenă de dragoste între logodnicul Dinu Rinovideanu și Gina, o fată orfană, crescută la unchiul se, maiorul în pensiune State Zoescu. Întreg actul prim, în care autorul ne face cunoscut cu toate persoanele piesei, se petrece la casa maiorului (în Galați). Asistăm la o sgomotoasă viață familială, în care cele doue fete ale maiorului, Mărioara și Viorica, sînt un contrast lămurit față de Gina, cea orfană, care la prima înfățișare deja cucerește prin nobleța simțirei și o cumpenită judecată.

Din familia aceasta face parte și sora maiorului, dna Lelia, o vĳduvă tineră și cochetă, venită de la București cu fiul se Fănică, „tipul sĳcătorei de salon“. Tot în actul prim întĳlnim pe un moșier, vecinul maiorului, pe dl Epaminonda Chiropol, un grocotei respingĳtor, care cu toată vĳrsta înaintată și diformitatea sa, reflectă la mĳna Ginei, chiar și după ce aceasta se logodise cu Dinu.

Toate persoanele aceste le găsim deja în actul prim foarte bine zugrăvite, mai ales figurile principale Dinu și Lelia, aceste doue isbitoare contraste de ca-

* Din cari relevăm în deosebĳ traducerea „Noaptea de Octombrie“ de Alfred de Musset, în „Familia“ 1898 nr. 36.

ractere femeescĳ, logodnica iubitoare și castă, față de femeia rafinată și sensuală. E minunat croit mai ales tipul lui Fănică, cu franțuzasca lui și cu îndrășnețele-i maniere de salon modern.

Actul se sfĳrșește prin plecarea la București a logodnicului Dinu, care trebuie să-și vadă de examene. Odată cu el pleacă și Lelia cu Fănică. Plecarea aceasta a lor împreună, ne lasă o vedită anxietate pentru soartea Ginei, căci Lelia, sensuala Lelia, vrea cu orĳ ce preț să-ĳ răpească logodnicul.

Actul al doilea se petrece după câteva luni la moșia lui State, a maiorului. Aĳ sosit și Bucureșcenul, Lelia, Dinu și Fănică, dar în familie nu mai e aerul cel vesel, ci năduf și posomorire. Se presimte izbucnirea unei furtuni. Dinu e trist și abătut, fiind că a cădut la examenul de medicină. Dar căderea aceasta a fost o urmare a amorului se scelerat cu Lelia, care il prinse în mreșile sale. Și acest amor fără de lege este ce-l usucă, conșciința că a înșelat pe āngerul de Gina, revolta ce simțese împotriva Leliei, a acestui demon ce l-a sedus.

Într'o convorbire cu Lelia, Dinu ĳ aruncă în obrađi toată mĳșăvia faptei și-i spune, că va plecă la Paris, ca să se lepede de trecut și să înceapă o nouă viață. Ea ĳnse, haina, ĳ roagă să rămĳnă, cu dulci cuvinte, ȳicĳnd :

„Nu, nu, să nu pleci! . . . Nu voi mai sta în calea ta. ĳmĳ va fi de-ajuns un colțisor departe de tine, — dar în care să te vĳd, să te aud, să te iubesc . . . Mai bine aș muri decĳt să nu-ĳi aud glasul!“

Dinu: „Mai bine aĳ muri de rușine! Căci ești de doue orĳ vinovată : întĳi față de-o copilă, de-o nenorocită care-ĳ pusese credința în mine și de lângă care m'ăi furat, fără nici o muștrare de cuget ; al doilea, față de un baiat mare, sĳnge din sĳngele dtale, pe care ĳi lași singur ca să vii să te tĳrăiești la picioarele mele“ . . .

Sfĳrșitul acestei convorbiri e ascultat și de Gina, căreia, înțelegĳnd toate, i se preface în cenușă întreg idealul falnic, întreaga credință și amorul divin, de care eră pe asă. Catastrofa e neînlaturabilă ; ea urmează : „Actul al treilea.“

Gina: „Me încredeam în tine, și tu mințiai! ȳi-ascultam cuvintele de dragoste și mințiai! ĳmĳ jurai statornicie și mințiai! . . . Aĳ sădit în inima mea cel mai dulce și în acelaș timp cel mai veninos simțiment : iubirea ; m'ăi îndemnat să fac din tine springul meĳ ; m'ăi lăsat să me ridic pe aripile visurilor mele până la cele mai frumoase înălțimi ale nădejdiĳ în viitor, — de ce? Ca să me pierđi! . . . Nu șcieam ce e bănuiala : tu mi-ăi arătat-o! Nu cunoșceam fășarnicia, în tine am vĳdut-o! Desgustul nu-l simțiam, ĳ simt acum prin tine. M'ăi isbit de cea dintĳi decepție a vieții și cel ce provoacă prima decepție, e criminal!“ . . .

Astfel vorbește copila cea castă, divă, a căreia dragoste a fost maculată, trasă în noroiu de logodnicul se. E adĳnc rĳnită și nu voiește să-l ierte, zădarnic Dinu ĳ cere milă și îndurare. Rece și cu gest maestos ĳ respinge. Între ei doĳ toate s'ău sfĳrșit.

Actul din urmă după 8 ani, la București. Fănică, sĳcatura de salon de odinioară, căsătorit cu Viorica, fica maiorului State, advocat, țin casă luxuoasă. Lelia e bunică, dar n'a lăsat încă din vechile obișnuințe. Iar ingrigitoare la copii e — Gina, sĳrmana Gina, tratată de aceĳ oameni ca o servitoare. Ce s'a făcut ea în acești opt ani? După plecarea lui Dinu la Paris, pe care ea n'a voit să-l ierte, s'a mĳritat după gregoteiul

Epaminonda, față de care manifestase atâta oroare mai înainte. Femeia înșelată și umilită, căută să-și răsbune, înșelând și ea pe alții. Înșelându-și insoțitul, acesta o gonit din casă, iar pentru ca să se susțină Gina deveni profesoară, damă de companie, telegrafistă, modistă și în sfârșit simplă lucrătoare cu mâna. . . Trecu toate treptele coborîșului social, ajunse pe mâna lumii corupte, fără putere de rezistență . . . „până ce într-o iarnă, doborâtă de foame și frig, neavând putere să-mi sugrum ămile și să sfârșesc, am venit și am bătut la ușa fiului aceleia, care îmi dase prima lovitură“ . . .

Toate aceste le aflăm din o convorbire a Ginei cu Dinu, care e medic renumit la Paris și venind la București să se intereseze de soarta ei, a găsit-o în acest hal. El îi spune, că i-a rămas credințea, că voiește să o ridice la înălțimea ei . . . dar zădarnic, ea e convinsă că fericirea nu se poate refăce. Ea nu mai are nici o dorință, nici o iluzie, căci atâția ani de durereucid și mândrie și tot . . . „Sunt un obiect“, exclamă casta-diva de odinioară și în această exclamație zace tragicul acestui caracter. Zădarnic îi jură Dinu că o iubește, că a uitat tot, că numai pentru ea va trăi, — ea îl roagă să o lase cu nepăsarea ei, care îi adoarme ființa.

„Mai bine rămân aici umilită — ăce Gina — călcată în picioare, decât să-ți iați și ultima iluzie, pe care ai pute-o păstra de mine. Vreați, când veți mai roști vre-odată „Casta-Diva“ să te gândești la mine cu părere de rău. Iubirea nu-mi îngăduie să-ți fiu prietină; trecutul me împedecă să-ți fiu soră; cele ce ț-am spus îmi iați dreptul de-a-ți fi soție“ . . .

Remănem convinși de această imposibilitate și îndurerați mai cetim ultimul lor schimb de cuvinte:

Dinu (înțelegând că nu mai e nimic de făcut, urcă încet. După doi-trei pași se oprește): Me lași să plec ?

Gina: Du-te!

Dinu: N'o să-ți fie dor de mine ?

Gina: Să nu-ți fie dor de mine!

Dinu: Și n'o să me uiți ?

Gina: Uită-me!

(Se privesc lung, ca în clipa unei despărțiri de veți. Cortina cade.)

Acesta e conținutul tragediei dluî Lecca, căreia nu înțelegem de ce i-a dat numirea de „piesă“, dat fiind, că soarta eroinei este într'adevăr tragică prin excelență. Copila înșelată în credința sa, inima aceasta castă căreia i se dă o lovitură atât de sguuitoare, e fatal osândită să se prăbușească, după ce i s'a luat cel mai puternic sprigin. Îmi vin în minte niște cuvinte ale eminentului poet german Geibel, foarte potrivite pentru a interpreta starea sufletească a Ginei, din tragedia dluî Lecca. Iată aceste cuvinte:

„Es brach schon manch ein starkes Herz
Da man sein Lieben ihm entriss,
Und manches, das sich blutend schloss
Schrie laut nach Luft in seiner Noth
Und warf sich in den Staub der Welt;
Der schöne Gott in ihm war tod!“

Cu iubirea s'a stins și demnitatea femeii și a devenit „obiect“. Și tragicul este, că Gina nu este tip izolat, ci e tipul femeii de astăzi, tipul femeii înșelate,

precum Lelia represintă pe demonul rău, ce distruge fericirea și imprimă caracterul falsei vieți sociale.

Nu numai aceste două figuri, dar și celelalte sunt luate din viața noastră reală și sunt cât se poate de fidel redade, afară doar de Dinu, care putea fi marcat mai bine, cu mai multă pasiune. N'ar fi stricat poate, dacă pe eroul Dinu, nu-l făcea student, care să mai aibă daraveri cu examene de medicină, căci imberbi de-aceștia, cu caracterul numai în formațiune, nu sunt tocmai potriviți eroi în tragedii. N'ar fi stricat poate, dacă Gina, umilita Gina, ar fi rămas mai consecventă și ar fi tratat la sfârșit chiar cu dispreț pe asasinul iubirei sale. În cazul acesta întreg sfârșitul s'ar fi făcut cu considerabil mai mare efect dramatic. Cum e înse acum sfârșitul, pare a fi mai mult al unui roman, decât tragedii.

Aceste puține obiecțiuni nu vor și nu pot detrage din meritul acestei lucrări care, fără îndoială, e foarte mare. S'a văcut aceasta și la primele reprezentații ale „Casta-Divei“ date în 26 și 28 ianuarie v. cu foarte mare succes pe scena Teatrului Național. Atât actorii, mai ales dna Aristița Romanescu în Diva, cât și autorul au fost răsplătiți cu aplause din belșug. Tinerul și deja laureatul nostru poet a fost chemat la rampă după fiecare act. Avem tot dreptul să ne bucurăm de asemenea succese ale forțelor, de la cari neamul poate să aștepte încă multe.

Vivat quarta!

L. CH.

TEATRU.

Teatrul Național din București. De curând s'a reprezentat și piesă nouă, „Asan, împăratul romano-bulgar“ dramă istorică în 5 acte și 7 tablouri în versuri de dnu I. C. Bacalbașa și Mircea Dimitriade. Despre succes cetim următoarele în o cronică din „Universul“ semnată de dl Ioan Gorun: Cât pentru piesă în sine, ea conține de sigur un simbul de element dramatic. Asan, care se ridică nu numai prin propria sa valoare, ci folosindu-se de subterfugiul antic al proorocilor cu fast teatral puse la cale spre a isbi imaginația superstițioasă și a înfrânge șovăelile poporului, — cade prin acelaș primejdios joc pe care întâmplarea ajutată de intrigile bizantismului, îl întoarce împotriva lui. Dar subterfugiul întrebuintat de viitorul împărat, îl face de la început prea antipatic și de aceea poate ar fi fost mai potrivit și mai firesc, mai adevărat, ca ideia să-i fi fost sugerată de un sfetnic mai hârșit în viața Bizanțului. Adevărul istoric e de altfel îndestul de respectat, dar execuția dramei nu se înalță de sigur peste mijlocie. Scene, cari se repetă fără trebuință; furia puțin justificată a lui Asan, care pune în uimire publicul cu afirmarea că amorul cumnatei sale pentru voevodul bulgar Ivancu îl împiedică de a-și clădi imperiul în stâncă, uimire care-ș atinge culmea când Asan chiamă cerul să trăsnească pe seducător fiind că mai are și îndrăzneala să ceară în căsătorie pe femeia sedusă! — apariția ciudată și jenantă a voevodului Radu și așa mai departe — și peste tot prosa ritmată a piesei, aproape fără nici o înălțare adevărată în exprimare de cugetări și simțiri, — toate acestea ne fac să dorim din suflet ca direcția teatrelor să ne dea ceva mai des și piese alese străine, pentru ca publicul nostru să-și mai aducă minte din când în când de ce va să ăică adevărata și buna literatură dramatică“.

Reprezentatie teatrală în Secădate. Harnicul învățator din comuna Secădate în comitatul Sibiiu a aranjat acolo de curând un concert popular, care s'a încheiat cu o reprezentatie teatrală, jucându-se comedia populară „Sărăcie lucie” de Iosif Vulcan. Corespondenții ziarelor constată cu bucurie, că piesa a fost jucată peste așteptare bine, și publicul a ramas foarte mulțumit.

Concert și reprezentatie teatrală în Varadia. Reuniunea de cântări și musică „Unirea” din Varadia a dat la 2/14 februarie concert și o reprezentatie teatrală, jucându-se piesa „Bărbații fermecați”. În sfârșit a fost dans.

Producțiune teatrală română în Alba-Iulia. Tinerimea economică română din Alba-Iulia va aranja în 11/23 februarie o serată teatrală. Se va jucă „Prolog” de Iosif Vulcan și „Întemplantarea curioasă” comedie în 3 acte de M. Volcean.

C E E N O U.

Hymen. Dl *Emilian B. Brătianu* din București și dsoara Iuliana Er. Dancaș din Reșinari s'a logodit. — Dl *George Seuleanu*, notar comunal și dsoara Marița T. Vulcu se vor cunună în duminica viitoare (7/19 februarie) în biserica gr. or. din Pianul-de-sus. — Dl *Emil C. Osvadă* din Măhaciu se va cunună cu dsoara Eugenia Oltean, duminică la 7/19 februarie, în Valasut. — Dl *George Popovici*, învățator în Bătania, s'a fidațat cu dsoara Marioara Simon în Arad. — Dl *Nicolae Igna*, învățator în Băița, s'a logodit cu dsoara Rosa Popp din Deva.

Știri personale. Dl *dr. Alexandru Marta*, care de curând a făcut censură advocațională, ș-a deschis cancelaria în Lipova. — Dl *Silviu Tamășdan* a fost promovât la universitatea din Cluș doctor în drept.

Pentru „Casa națională” contemplantă de Asociațiune, după raportul presintat în ședința comitetului Central, precum aflăm din „Telegraful Român” s'a subscris până la finea anului 1898: 12.643 fl. 90 cr. Iar pentru sporirea mai grabnică a fondului acestei case, s'a decis arangiarea unei loterii (după modelul loteriei arangiate de laudabila „Reuniune a femeilor române din Sibiiu” în favorul fondului pentru preparandia de fete, și care a reușit așa de strălucit, realisând deja aproape 6000 fl. profit curat fondului, grație străduințelor comitetului și în deosebi a preastimatei doamne presidente.) Secretarul prim al Asociațiunii se va pune, în scopul arangierii noiei loterii, în înțelegere cu centre și cu firme favorabile, iar când totul va fi pregătit, să sperăm că în curând se va înființa loteria ănsaș.

Serată literară română în Cluș. Tinerimea universitară română din Cluș va da în 23 februarie n. o serată literară urmată de dans în Hotel Central, cu următorul program: 1. Cuvânt de deschidere, de dl Valer Moldovan, rig. în drept. 2. Fragment din satira III, de M. Eminescu, declamațiune de dl Ioan Giurgiu, stud. în drept. 3. „Concerto 1”, de Ch. de Berioth, solo pe violină, de dl Virgil Pop, stud. în drept, acompianiat la pian de dl drd. Sigismund Pop. 4. Oratoria la Români, conferență de dl Ioan Scurtu, stud. în filosofie. 5. „Danses Roumaines” (d'après motifs populaires) de C. Chovan, esecutată la pian pe patru mâni

de dsoarele Valeria Roșescu și Valeria Isac. 6. „Ai plâns și tu vr'odată”, solo vocal de dl Enea Andrea, stud. în drept. 7. „Mitru Grenadiru, care s'a bătut cu racii”, monolog comic de Cor. Bredicean, predat de dl Constantin Ignea stud. med.

Colegii lui Bolcaș, adica cei 17 studenți români de la academia de drept din Oradea-mare, cari s'a declarât solidarî cu amicul lor, s'a înscris pe semestrul al doile la universitatea din Cluș, afară de doi cari tocmai acum terminară cursul academic.

Falimentul artistei Agata Bârsescu. O impresiune penibilă a produs în toate părțile locuite de Români șcirea, că tribunalul din Viena, la cererea a numeroși creditorî, a declarat în stare de faliment pe celebra și mult serbătorita artistă română dsoara Agata Bârsescu. Ziarul „Neue Freue Presse” scrie, că dsoara Bârsescu a fost în timpul din urmă foarte reu năpăstuită de creditorî. Ea nu putea să-și mai țină propria ei locuință, ci o amică a sa i-a pus la dispoziție o cameră mobilată, pentru ca cel puțin să fie scutită de secestrarea mobilelor. Se ăice că mult a contribuit la starea-î precara financiară perderea unui proces contra societății engleze de asigurarea „Star”. Ziarele bucureșcene scriu, că regina României a decis să se pună în capul unei subscripții publice pentru a veni în ajutorul strimtoratei artiste. Asemenea se vorbeșce că artiștii Teatrului Național ar da o reprezentatie în folosul marei artiste.

Petrecerea României June. Societatea academică România Jună din Viena va arangia și anul acesta la 4 martie o petrecere de dans, sub protectoratul dlui Nicolae Dimba. Președinte al comisiei centrale a fost ales dl Marin Sturza.

Văduva lui Alexandri în miserie. Ziarul „Dreptatea” din București scrie că văduva marelui poet V. Alexandri se află în așa strimtoare financiară, încât voeșce să se retragă la o mănăstire din Bucovina.

Un nou pod peste Dunăre. Dl Anghel Saligny, membru al Academiei Române, director general al căilor ferate și al serviciului maritim, a fost însărcinat de guvern cu studiarea proiectului podului ce se va construi peste Dunăre între Turnu-Severin și Cladova.

Au murit: *Ana Christian n. Bozintan*, soția dlui Ioan Christian, paroc gr. c. de Poceiu și protopop de Leta-mare, la 9 februarie, în etate de 68 ani; — *Paul Erdélyi*, paroc gr. c. de Sititelec în diecesa Orăđii, la 14 februarie, în etate de 54 ani; — *Jiquidî*, cunoscutul caricaturist din București, lăsându-și familia în mare miserie.

Călindarul săptămânei.

Duminica Vame. și a Fariseului Ev. dela Luca c. 18, gl. 4 a înv 4

Ziua săpt.	Călindarul vechiu	Călind. nou	Soarele
Duminică	7 Păr Parteniu	19 Susana	6 56 4 B
Luni	8 S. M. Teod. Strat.	20 Eucherius	6 54 4 4
Marți	9 S. Mart. Nichifor	21 Eleonora	6 53 4 7
Mercuri	10 S. Mart. Haralambie	22 Petru C.	6 50 4 9
Joi	11 Mart. Vlăssie	23 Serenus	6 47 4 11
Vineri	12 Păr. Meletie	24 Mathias	6 44 4 12
Sămbătă	13 Cuv. Martin	25 Victorin	6 43 5 14

Proprietar, redactor respunđător și editor:
IOSIF VULCAN. (STRADA ÁLDÁS NR. 296 b.)

MERSUL TRENURILOR.

Valabil de la 1. octombrie 1898.

Cluj—Oradea-Mare—Budapesta.						Budapesta—Oradea-Mare—Cluj.									
		Accel.		Person.		Mixt.				Accel.		Person.		Mixt.	
Cluj	pleacă	11 01	5 28	7	6 12	—	—	Budapesta	pleacă	9 15	2 15	5 45	8 30	—	—
Huedin	"	12 20	6 40	8 37	7 54	—	—	Nagy-Káta	"	10 20	3 25	7 54	10 16	—	—
Ciucea	"	12 52	7 09	9 19	8 32	4 40	—	Szolnok	"	11 19	4 23	9 27	11 31	—	—
Bucea	"	—	—	9 33	8 51	5 13	—	P.-Ladany	"	12 55	5 55	11 53	2	5	—
Bratca	"	—	—	9 50	9 10	5 38	—	Bárand	"	—	—	12 07	2 12	5 17	—
Vad	"	1 34	7 47	10 08	9 30	6 13	—	Sáp	"	—	—	12 24	2 27	5 38	—
Aleşd	"	†1 48	†7 59	10 25	9 48	6 42	—	Berettyó-Ujfalu	"	1 33	6 30	12 46	2 47	6 04	—
Teleagd	"	2 01	8 11	10 42	10 07	7 10	—	M.-Peterd	"	—	—	1	3	6 21	—
F. Oşorheiü	"	—	—	11 01	10 27	7 38	—	M.-Keresztes	"	—	—	1 14	3 12	6 37	—
Velenţa	"	2 25	8 32	11 10	10 37	7 51	—	Bors	"	—	—	1 28	3 25	6 56	—
Oradea-Mare	soseşce	2 30	8 38	11 17	10 44	8	—	Bihar-Püspöki	"	—	—	1 36	3 32	7 08	—
Oradea-Mare	pleacă	2 38	8 43	11 32	11 04	2 22	—	Oradea-Mare	soseşce	2 11	7 07	1 48	3 42	7 22	—
Bihar-Püspöki	"	—	8 51	11 42	11 15	2 37	—	Oradea-Mare	pleacă	2 18	7 14	2 06	3 58	1 22	—
Bors	"	—	—	11 50	11 22	2 48	—	Velenţa	"	2 25	—	2 30	4 05	1 31	—
M.-Keresztes	"	—	—	12 03	11 37	3 20	—	F.-Oşorheiü	"	—	—	2 41	4 16	1 46	—
M.-Peterd	"	—	—	12 15	11 50	3 38	—	Teleagd	"	2 50	7 43	3 03	4 38	2 19	—
Berettyó-Ujfalu	"	3 18	9 22	12 29	12 05	4 16	—	Aleşd	"	†3 04	†7 56	3 21	4 56	2 50	—
Sáp	"	—	—	12 47	12 28	4 49	—	Vad	"	3 26	8 18	3 45	5 20	3 32	—
Bárand	"	—	—	1 01	12 42	5 15	—	Bratca	"	—	—	4 06	5 43	4 08	—
P.-Ladany	"	3 56	10 03	1 34	1 19	5 31	—	Bucea	"	—	8 51	4 27	6 04	4 36	—
Szolnok	"	5 32	11 44	3 35	2 37	—	—	Ciucea	"	4 16	9 07	4 58	6 31	5 03	—
Nagy-Káta	"	6 34	12 41	4 45	5	—	—	Huedin	"	4 52	9 37	5 32	7 16	—	—
Budapesta	soseşce	7 50	1 50	6 20	7	—	—	Cluj	soseşce	5 55	10 37	6 39	8 33	—	—

Oradea-mare, — Beiuş, — Vaşcou.						Vaşcou, — Beiuş, — Oradea-Mare.									
				Person.		Mixt.						Person.		Mixt.	
Oradea-mare	pleacă	3	50	2	40	—	—	Vaşcou	pleacă	4	30	2	30	—	—
Felix	"	4	32	3	13	—	—	Lunca-Baiţa	"	†4	42	†2	43	—	—
Cordău	"	4	50	3	27	—	—	Sudrici	"	5	09	3	12	—	—
Drăgeşci	"	6	30	4	45	—	—	Beiuş	"	5	37	2	52	—	—
Ceica	"	6	50	†5	00	—	—	Şoncoiuş	"	†5	58	†4	15	—	—
Sombaşag-Rogoz	"	7	46	5	47	—	—	B.-Ujlak	"	6	10	†4	27	—	—
Hollod	"	7	58	5	58	—	—	Borz	"	†6	19	†4	37	—	—
Ginta	"	8	12	6	11	—	—	Şoim	"	6	35	4	58	—	—
Şoim	"	8	38	6	36	—	—	Ginta	"	6	56	†5	19	—	—
Borz	"	†8	53	†6	50	—	—	Hollod	"	7	10	5	34	—	—
B.-Ujlak	"	9	05	7	01	—	—	Sombaşag-Rogoz	"	7	31	6	03	—	—
Şoncoiuş	"	†9	18	†7	13	—	—	Ceica	"	†8	07	6	49	—	—
Beiuş	"	10	04	7	47	—	—	Drăgeşci	"	8	26	7	17	—	—
Sudrici	"	10	27	8	09	—	—	Cordău	"	9	27	†8	31	—	—
Lunca-Baiţa	"	10	58	†8	21	—	—	Felix	"	9	40	†8	45	—	—
Vaşcou	soseşce	11	12	8	40	—	—	Oradea-mare	soseşce	10	11	3	19	—	—

Oradea-Mare—Arad.						Arad—Oradea-Mare.									
		Person.								Person.					
Oradea-Mare	pleacă	10	20	4	25	7	30	Arad	pleacă	5	10	11	20	9	25
Ósi	"	10	30	4	36	7	44	Curtici	"	5	39	11	49	10	07
Less	"	10	48	4	56	8	06	Ciaba	"	6	40	12	54	11	50
Cefa	"	11	03	5	12	8	29	Giula	"	7	27	3	05	5	26
Salonta	"	11	26	5	37	9	08	Sarkad	"	7	47	3	27	5	56
Kötegyán	"	11	46	†5	57	9	37	Kötegyán	"	†7	56	3	39	6	09
Sarkad	"	11	57	6	09	9	51	Salonta	"	8	28	4	10	6	17
Giula	"	12	21	6	34	10	21	Cefa	"	8	42	4	34	7	47
Ciaba	"	2	23	7	17	4	32	Less	"	9	04	5	—	7	51
Curtici	"	3	28	8	20	5	38	Ósi	"	9	21	5	19	8	16
Arad	soseşce	3	55	8	47	6	05	Oradea-Mare	soseşce	9	32	5	30	8	31

Numerii cei groşi înseamnă timpul de la 6 ore seara până la 5 ore 59 de minute dimineața. — Numerii semnați cu † înseamnă stațiunile, unde trenurile numai condiționat se opresc.